

А Н Д Р И Ћ Е В И Н С Т И Т У Т

ИСТОРИЈСКЕ СВЕСКЕ

Андрићград, јун 2022.

Број 49

МЕША СЕЛИМОВИЋ ПОВОДОМ ОТКРИВАЊА СПОМЕНИКА У АНДРИЋГРАДУ

Тематски број

ISSN 2303-5293

9 772303 529007

БИОГРАФИЈА

Мехмед Меша Селимовић рођен је 26. априла 1910. године у Тузли, у породици Паше и Алије Селимовића. Четири разреда основне школе и Државну гимназију, завршио је у родној Тузли. У гимназијским годинама, пише своју прву причу објављену у листу *Првијенче*. Селимовић је, првобитно, 1929. године, уписао Пољопривредни факултет у Београду, али убрзо прелази на Правни факултет, да би, напослетку, 1930. године уписао катедру за српскохрватски језик и југословенску књижевност на Филозофском факултету у Београду, где је и дипломирао 1934. године. По завршетку студија, враћа се у родну Тузлу, где 1935. године добија запослење као наставник Грађанске школе трговачког смера. У мају 1938. године постаје суплент у Државној реалној гимназији. У гимназији је упознао своју прву супругу Десу Ђорђевић, професорку фискултуре, са којом ће провести ратне године и добити ћерку Слободанку.

Почетак Другог светског рата и напад Немачке на Краљевину Југославију означио је почетак активнијег Селимовићевог ангажовања у делатности Комунистичке партије због чега ће у затвору провести неколико месеци. Након изласка из затвора, Селимовић приступа партизанима. Крај 1944. године доноси један од највећих удараца у Селимовићевом животу – његов старији брат Шефкија је стрељан јер је као руководилац Одсека за располагање заплећеном непријатељском имовином узео неколико комада намештаја. Многи књижевни теоретичари и познаваоци Мешиног дела, управо ову трагедију наводе као значајну прекретницу у Селимовићевој поезици. Овај мотив заузеће централно место у роману *Дервиш и смрт*, једном од најзначајнијих књижевних остварења на југословенским просторима у другој половини 20. века. По окончању рата, Меша се сели у Београд, где је постављен за начелника Одељења за публикације Комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача. У Београду упознаје своју другу супругу, Дарославу Дарку Бо-

жић, ћерку бившег генерала Живорада Божића, која ће остати са писцем до његове смрти. Из тог брака, родиле су се две ћерке – Маша и Јасенка. Постао је члан Комитета за културу и уметност владе ФНРЈ у мају 1946. године.

Због напуштања прве супруге, и њених притужби упућених Комунистичкој партији, Селимовић је 1947. из партије искључен, после чега одлази да живи у Сарајево. Исте године постављен је за професора Више педагошке академије, а у издању Свјетлости објављена му је прва књига – *Увријеђени човјек*. Удружењу књижевника Босне и Херцеговине је приступио 1949. године, пошто је поново примљен у Комунистичку партију. У наредном периоду постаје члан редакције *Књижевних новина*, бива постављен за доцента на Филозофском факултету у Сарајеву, бави се уређивањем часописа *Бразда*, а 1950. му је објављена књига приповедака *Прва чета*. Пошто није реизабран на Филозофском факултету, остао је без посла. Неколико година пре него што ће се запослити као главни уредник издавачког предузећа *Свјетлост*, Селимовић је 1957. године добио место директора драме у Народном позоришту у Сарајеву, где ће се, осим послова у позоришту, бавити и превођењем са руског и француског језика. У фебруару 1962. постаје председник Удружења књижевника Босне и Херцеговине и на тој функцији ће бити годину дана, да би септембра 1964. године био изабран за председника Савеза књижевника Југославије. У првој половини шездесетих година, објављени су му романи *Тишине* (1961) и *Магла и мјесечина* (1965). Коначно, 1966. објављује *Дервиш и смрт*. Тај роман, уз роман *Тврђаву* (1970), спада у сам врх европске књижевности и то су уједно његова два најпревођенија дела. *Дервиш и смрт* је, непосредно по објављивању, добио значајна признања: НИН-ову награду за 1966. годину, а наредне и Његошеву. Био је члан Српске академије наука и уметности као и Академије наука и уметности Босне и Херцеговине. Осим поменутих награда, Селимовић је добио и

друга признања као што су Шестоаприлска награда Сарајева (1966), Горанова награда (1967), Награда АВНОЈ-а (1970). Био је носилац неколико ордена, од којих је најзначајнији Орден Републике са златним венцем који је добио 1970. године. Учествовао је и у писању неколико сценарија за филмове, а неки од најпознатијих су *Кућа на обали*, *Палме у снијегу*, *Туђа земља*, *Уђи ако хоћеш*, *Дервиш и смрт*.

Последње године живота, са супругом и ћеркама, провео је у Београду. Сам Селимовић те године наводи као године спокоја. Ипак, године у Београду везују се и за постепено, али континуирано нарушавање здравственог стања. Мехмед Меша Селимовић преминуо је 11. јула 1982. године у Београду, у свом стану у Господар Јовановој 39–41.

Списак најзначајних дела Меше Селимовића:

Увријеђени човјек, збирка приповедака (1947)
Прва чета, збирка приповедака (1950)
Туђа земља, збирка приповедака (1956)
Тишине, роман (1961)
Магла и мјесечина, кратки поетски роман (1965)
Есеји и огледи (1966)
Дервиш и смрт, роман (1966)
За и против Вука, студија (1967)
Тврђава, роман (1970)
Дјевојка црвене косе, збирка прича (1970)
Острво, роман (1974)
Писци, мишљења и разговори (1970)
Сјећања, аутобиографско дело (1976)
Круг, недовршен роман (1983)

ОДРАСТАЊЕ И ШКОЛОВАЊЕ

Брзо учење ствара недоученог човјека или комплексираног или сувише сигурног у себе, а ништа није опасније од незнања које постане активно, како каже Гете. Зато никакви курсеви, ма како савременим аудио-визуелним средствима опремљени, не могу заменити редовито школовање.*

◀ Родна кућа Меше Селимовића у Тузли

◀ Извод из Књиге рођених Меше Селимовића (препис), Тузла, 12. април 1934. (Архив Босне и Херцеговине)

▶ Сведочанство Државне гимназије у Тузли издато Мешу Селимовићу о положеном испиту зрелости (препис), Тузла, 18. септембар 1929. (Архив Босне и Херцеговине)

* Цитати на почетку сваког поглавља преузети су из: М. Selimović, *Sjećanja: memoarska proza*, Beograd, Sarajevo 1990

Молба Меше Селимовића Ректорату Универзитета у Београду за прелазак са Пољопривредног на Правни факултет, Београд, 30. октобар 1929.
(Државни архив Србије)

Молба Меше Селимовића Ректорату Универзитета у Београду за прелазак са Пољопривредног на Правни факултет, Београд, 30. октобар 1929.
(Државни архив Србије)

Меша Селимовић, студент у Београду
(Државни архив Србије)

Пријавни лист Меше Селимовића за упис на Правни факултет у Београду, 1. новембар 1929.
(Државни архив Србије)

Дом Културно-добротворног друштва „Гајрет”
у Београду

Зграда у Битољској бр.25 у Београду (данас Светогорска)
у којој је живео Меша Селимовић у време студија

ПРЕДРАТНИ ПРОФЕСОР У ТУЗЛИ И УЧЕСНИК У РАТУ

Кад смо као млади професори дошли на тузланску гимназију, наше поштовање према тој школи, која је уживала висок углед и чувала лијепу традицију, било је веома велико.

Службенички лист Меше Селимовића са подацима
о кретању у служби – од наставника Грађанске школе
до професора Реалне гимназије у Тузли, 1935–1941.
(Архив Босне и Херцеговине)

Заклетва Меше Селимовића
приликом ступања у службу наставника
Грађанске школе у Тузли, Тузла, 14. мај 1935.
(Архив Босне и Херцеговине)

Допис Краљевске банске управе Дринске бановине Мешу Селимовићу у коме га обавештава да је постављен за наставника приправника Грађанске школе у Тузли, Сарајево, 6. јун 1935. (Архив Босне и Херцеговине)

Наставнички лист Меше Селимовића, наставника Грађанске школе у Тузли (препис), Тузла, 3. јул 1936. (Архив Босне и Херцеговине)

Решење Министарства просвете Краљевине Југославије о постављењу Меше Селимовића за суплента Реалне гимназије у Тузли (препис), Београд, 30. април 1938. (Архив Босне и Херцеговине)

Меша Селимовић из времена када је био суплент Гимназије у Тузли

Диплома Меше Селимовића о положеном испиту за професора средњих школа (препис), Београд, 21. јун 1939. (Архив Босне и Херцеговине)

Решење Министарства просвете Краљевине Југославије о постављењу Меше Селимовића за професора Реалне гимназије у Тузли (препис), Београд, 15. децембар 1939. (Архив Босне и Херцеговине)

Стара зграда Гимназије у Тузли

Старешински лист Меше Селимовића, професора Реалне гимназије у Тузли, са описним оценама његовог рада, Тузла, 15. фебруар 1941. (Архив Босне и Херцеговине)

Меша Селимовић у униформи Југословенске армије; Меша Селимовић је 1943. године прешао на ослобођену територију и прикључио се партизанском покрету

У СВЕТУ ПОЗОРИШТА

Ускоро сам, међутим, постао директор Дrame Народног позоришта, и радио сам с великим задовољством све послове, административне, драматуршке, чак и дио редитељских...

Решење Народног позоришта у Сарајеву о постављењу Меше Селимовића за директора драме у овом позоришту, Сарајево, 6. јун 1956. (Архив Босне и Херцеговине)

Молба Меше Селимовића управнику Народног позоришта у Сарајеву да га разреши дужности драматурга, Сарајево, 1. фебруар 1961. (Архив Босне и Херцеговине)

Програм представе *Дервиш и смрт*, Народно позориште Ниш, 1970. (Архива Народног позоришта Ниш, фотографије: Ненад Младеновић)

Плакат и програм представе *Дервиш и смрт*,
Народно позориште у Београду, 27. децембар 2008.
(Народно позориште у Београду)

◀ Сцена из представе *Дервиш и смрт*: Љубомир Бандовић
у улози Хасана Џелебџије, Марко Николић у улози Сина-
нудина и Никола Ристановски у улози Ахмеда Нурудина

РАД НА ФИЛМУ

Почео сам да радим оно што најмање знам, филмске сценарије, запустајући рад на ономе што ми је била вокација, на литератури.

„Мештани и рудари Креке учествују у снимању уметничког филма *Рудари*

Сарајево, 30 јуна
Сценарио за филм *Рудари*, други уметнички филм младе босанско-херцеговачке филмске индустрије, написао је књижевник Мехмед Селимовић, редитељ је Људевит Црнобори, а сниматељ Бранко Блажина. Музику за филм написаће Борис Папандопуло. У филму ће бити приказана илегална борба рудара под окупацијом 1942 године и њихов отпор окупатору који је покушавао да користи рудник. Филм треба да се заврши до пролећа идуће године...”

(*Борба*, 1. јул 1950, стр. 2)

Меша ►
Селимовић
у рударској
униформи у
Креки

Плакат за филм *Кућа на обали*,
Босна филм, Сарајево 1954.

„Страни партнери задовољни филмом *Кућа на обали*

Недавно је завршено снимање дугометражног играног филма *Кућа на обали*, према књизи снимања коју су написали књижевници Меша Селимовић и Норберт Кунц по замисли Бошка Косановића и Ернеста Робертса. Редитељ филма је Бошко Косановић, а сниматељ Валтер Парчу. Музику компонује Ернест Адамич. Овај филм снимало је предузеће *Босна-филм* из Сарајева у копродукцији са немачким предузећем *Стојерер – Робертс* и енглеским предузећем *Артур – Ренк*.

Грубо монтиран филм је ових дана предузеће *Босна-филм* приказало својим партнерима у Хамбургу, који су изјавили да им се филм допада и да ће имати доброг успеха код публике.”

(*Борба*, 4. новембар 1953, стр. 4)

Плакат за филм *Туђа земља*, Босна филм, Сарајево 1956, сценарио: Меша Селимовић

Плакат за филм *Ноћи и јутра*, Босна филм, Сарајево 1959, сценарио: Меша Селимовић

Плакат за филм *Дервиш и смрт*, 1974. – сценаристи: Борислав Михајловић Михиз и Меша Селимовић

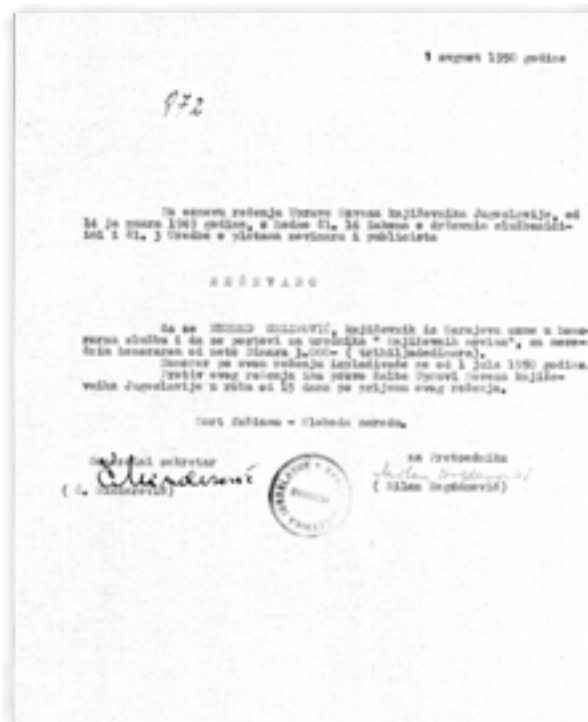
Воја Мирић и Фарук Беголи у сцени из филма *Дервиш и смрт*, Авала филм, 1974.

Воја Мирић и Оливера Катарина у сцени из филма *Дервиш и смрт*, Авала филм, 1974.

КЊИЖЕВНИК

Увјерен од самог почетка (можда и погрешно), да ћу своју животну тему моћи да обрадим у облику романа, одлучио сам да занатски савладам технику романа. Најприје теоретски, у принципу, а онда и практично...

Решење Савеза књижевника Југославије о избору Меше Селимовића, књижевника из Сарајева, за уредника Књижевних новина, Београд, 1. август 1950. (Архив Југославије)

ФОРМУЛАР ЧЛАНА САВЕЗА КЊИЖЕВНИКА ЈУГОСЛАВИЈЕ

— Југославија —
Број: 111. 195.

Народна Република Босна и Херцеговина
Место: Сарајево

Селимовић (Меша) Меша
Писац, уредник и др.

Датум и место рођења	16-11-1910 у Сарају
Народност и држављанство	Југослава, ЈВУЈ
Повремено место	Сарајево
Место досељивања, адреса и број станова	Сарајево, Босна, Београд 1/1 8522
Од кад се налази у овој земљи, а од кад се налази у овој Републици	до Сарајева - професор југославистике и др. 1948. у Сарајево, југославистика 1948. - 1950.
Оде је радио у овоме, и да ли се налази у овоме у овоме	Директор Босанског Народног Републичког Савеза
Како је радио и на којем месту	Философски факултет у Сарају (Југославистика, Књижевност)

Формулар Меше Селимовића, члана Савеза књижевника Југославије, Сарајево, 10. јануар 1957. – прва страница (Архив Југославије)

Меша Селимовић, на позив Ивана В. Лалића, генералног секретара Савеза књижевника Југославије, прихвата чланство у Жирију за доделу награде Бенито Хуарез, Београд/Сарајево, јануар-фебруар 1964. (Архив Југославије)

Антоније Исаковић, потпредседник Савеза књижевника Југославије: о избору Меше Селимовића за председника Савеза књижевника Југославије, Београд, 14. октобар 1964. (Архив Југославије)

Меша Селимовић, председник Савеза књижевника Југославије, честита Михаилу Шолохову, књижевнику, 60. рођендан, Београд, 22. мај 1965. (Архив Југославије)

Меша Селимовић на Округлом столу уредника европских часописа, Београд, 27. април 1965. (Архив Југославије)

План сарадње Савеза књижевника Југославије и Савеза књижевника СССР-а за 1965. и 1966. годину, потписници: Меша Селимовић и Едуардас Межелажис, Москва, новембар 1964. (Архив Југославије)

KOMISIJA ZA KULTURNU VEŠE SA INOSTRANSTVOM
POSREDAVA

Na poziv Saveza pisaca SSSR-a borovio sam u Moskvi od 2. 24. do 29. maja o.g. kao gost na proslavi 60-godišnjice Mihaila Šolohova. Tom prilikom održao sam nekoliko razgovora sa rukovodilcima Saveza sovjetskih pisaca, od kojih su posebno interesantni razgovori sa Aleksandrom Šarkovom, predsjednikom Inostranstva književne Saveza. Osim ruskih oblika suradnje, on je imao dva zanimljiva prijedloga:

1) da se reguliše pitanje plaćanja honorara sovjetskih i jugoslovenskih pisaca koji se prevode u Jugoslaviju, odnosno u SSSR,

2) da se u 1966. godinu organizuje duplirane izdanje jugoslovenskih prevoda sovjetskih pisaca i sovjetskih prevoda jugoslovenskih pisaca, istovremeno u obje zemlje. Predlažu također da se u tom porodu organizuje dvije grupe po deset književnika (po pet iz obje zemlje) koje bi obišle po određen broj gradova, fabrika, škola i sl. prema planu koji bi bio dogovoren.

Na ovo zainteresovani za obe prijedloge. Regulisanje plaćanja honorara je prijedlog potreban, jer bi se inačje laprovizacije i poslije tretman pojedinih pisaca. Naša Komisija da razmotri ovaj problem i, ako smatra da je suviše na rješavanje, da predane potrebne korake za njegovo realizovanje. Šarkov, prethodno bi trebalo povesti razgovore o visini honorara, oblicima plaćanja i sl. Imajući broj prevedenih naših knjiga bio bi rekompenziran većim tiražom i većim brojem prevoda na jezik SSSR. Prijedlog o izdavanju knjiga sa nas je zanimljiv

2.-

naše što bi se vidjelo da smo mi prevodili više sovjetskih knjiga nego oni naših, a vidio bi se i izbor pisaca, odnose starijih i savremenih itd. Ukoliko Komisija smatra da je prijedlog prihvatljiv, našli bi smo ga kao poseban otkaz u naš godišnji ugovor o književnoj suradnji u 1966. godini i se to bi trebalo osigurati sredstvima.

Osim toga, prema ranijem odobrenju i na sugestiju Komisije uputio sam poziv Šolohovu, Fedjina i Šarkovu da sve godine posjete Jugoslaviju. Šolohov je obećao da će doći u jesen, a drugu dvojicu su rekli da će vjerovatno doći u da će nas obavjestiti provremenom. Sve tri ove posjete sa nas su značajne, jer su Šolohov, Fedja i Šarkov poznati i cijenjani pisci u našim i važne pozicije u književnom svijetu SSSR. Naše je rešeno da se sredstva za svake posjete biti osigurana, i ovom prilikom samo podajemo na dato obećanje.

Šarkov sa mnom već sada povesti razgovor o tome da 1967. godine SSSR slavi 50-godišnjicu Oktobarske revolucije. Na proslavu, koja će biti veoma svečana, naše socijalističke zemlje pripremaju posebne sbornike koji će biti prevedeni Oktobarskoj revoluciji, a biće štampani i jedan zajednički sbornik u kome će se, na ruskom jeziku, objaviti priloci pisaca socijalističkih zemalja prevedeni na taj tem. Nisam upućen, ali pretpostavljam da će na proslavu Oktobarske revolucije u našoj zemlji biti otvoren neki literarni plan, u koji bi moglo da se uključe i književnici Jugoslavije. Da li će naš Savez učestvovati eventualno izlaskom nekog velikog foruma, ili da djeluje samostalno, jer je potreban dosta vremena pripreme?

Od ostalih stvari koje treba da posmatram da je održan sastanak predsjednika Saveza pisaca socijalističkih zemalja (osim istočne Njemačke i Rumunije, koji nisu uspjeli biti u Moskvi).

3.-

na kome je bugarski predstavnik insistirao na stalnom konsultovanju naslovnih pisaca pisaca socijalističkih zemalja, na tendencijom stvaranja organizacije pisaca socijalističkih zemalja. Ja sam tada imao svoj stav da je dogovaranje zemlje nam potrebno i koristno, ali sam se opredijelio protiv tendencije stvaranja organizacije socijalističkih pisaca, jer bi to bilo štetno stvaranje u odnosu na ostali svijet, i smanjivanje mogućnosti suradnje sa ostalim, naročito naprednim piscima ovih zemalja. Na kratičan stav bugarskih i sovjetskih predstavnika prema FEN-klubu rekao sam da se vidim mnogo razloga jer od našeg zajedničkog ulaska i radu u međunarodnu organizaciju zavisi i njihova orijentacija i pravac njihove aktivnosti. Posljedica je naša prepuštanje pozicije bez borbe. Bugarski i poljski predstavnik složili su se sa takvim stavom, a Šarkov je rekao da je to mišljenje interesantno, svakako šire nego ono koje su je prethodilo, i da vrijedi o njemu razmisliti. Osim toga, Sovjetski Savez šalje na Južni Kongres FEN-a na čelu nekoliko svojih eminentnih pisaca koji će prisustvovati kao posmatrači, a nakon toga će donijeti ovaj definitivni stav prema toj međunarodnoj organizaciji pisaca.

Na kraju, prijedaju se i po odnosu, i po zainteresovanosti, i po prijedlozima, da je Savez sovjetskih pisaca naklonjen našim svijetloj suradnji a namu nego do sad. Ne znam koliko će se od toga realizovati, ali smatram korisno da tu njihovu dobru volju prihvatimo.

Mela Selimović,
predsjednik Saveza književnika
Jugoslavije

Извештај Меше Селимовића
о посети СССР-у
поводом обележавања
60. рођендана Михаила Шолохова,
22–31. мај 1965.
(Архив Југославије)

Меша Селимовић шаље на оцену Миодрагу Максимовићу рукопис студије *За и против Вука*, Сарајево, 5. јануар 1967. (Архив САНУ)

Меша Селимовић на 33. међународном конгресу ПЕН-а на Бледу, 1-7. јул 1965. (Архив Југославије) ►

Меша Селимовић, председник Савеза књижевника Југославије, на Ванредном конгресу Савеза књижевника Југославије, 21. децембар 1965. (Архив Југославије)

АКАДЕМИК ПАВЛЕ ИВИЋ О СЕЛИМОВИЋЕВОЈ СТУДИЈИ ЗА И ПРОТИВ ВУКА

„Наука се почела приближавати свом нормалном и најздравијем стилу, отвореној расправи о свему. Средишње дело у тој новијој дискусији је поштена и храбра књига Меше Селимовића *За и против Вука*.”

(М. Селимовић, *За и против Вука*, Београд 1987)

Меша Селимовић на свечаности у Ваљево поводом 70 година живота и 50 година стваралаштва Десанке Максимовић, 18. мај 1968. (Архив Југославије)

ПИСМА МЕШЕ СЕЛИМОВИЋ МИОДРАГУ МАКСИМОВИЋУ

Сарајево, 15. VIII 1963 год.

Драги друже Максимовићу,
Тражио сам Вас у редакцији два пута, и како Вас нисам нашао, одлучио сам да Вам захвалим писмом, најгорим од свих могућих начина комуникације, јер некако увијек остаје конвенционално. Не грдим критичаре кад пишу о мени лоше, нити им захваљујем кад пишу добро, али Ваш приказ значи за мене веома много, не толико ради афирмације колико ради сигурности која ми је враћена. Већ је седам мјесеци како је „Туђа земља” изашла а нико је није чак ни поменуо ни у једном листу или часопису у Југославији. И моје „Тишине”, за које мислим да су боље од „Туђе земље”, прошле су слично. Па сам већ почео да сумњам у себе: не пишем ни за критику ни за јавно признање, али ако књига не заслужује ни да је изгрде а камоли да пронађу у њој нешто од вриједности, онда писац мора да се запита да није у заблуди што уопште пише.

Зато је Ваш топли, несуздржани приказ, писан с љубављу која ме и зачудила и дирнула, значио за мене разрешење многих дилема и охрабрио ме да наставим с писањем новог дјела на коме не радим већ мјесецима. Ето зашто Вам захваљујем. Остали прикази могу сада да буду и негативни, неће ме више погодити, јер знам да је један човек имао храбрости да каже лијепу ријеч о непримијећеној књизи и непримијећеном писцу. То ми је утолико милије што се нисмо чак ни познавали, па ми радост не мути ни помисао на могуће обзире познанства или пријатељства. Надам се да ћете разумјети мотиве овог писма и да се нећете наљутити што ћу рећи да ће моје пријатељство према Вама, због разумијевања које ми је било неопходно, остати у мени стално, као и сјећање на моју малодушност изазвану дугим туђим ћутањем које сте Ви прекинули.

Срдачно Вас поздравља Ваш
Меша Селимовић
(Архив САНУ)

„Како смо обавештени група од двадесет писаца из Босне и Херцеговине покренула је иницијативу и упутила представку управи Републичког удружења с молбом да она буде достављена Савезу књижевника Југославије и Пен-клубу. Представка садржи предлог да се за овогодишњу Нобелову награду из књижевности кандидује истакнути књижевник Меша Селимовић, аутор прослављених романа *Дервиш и смрт*, и *Тврђава*. Међу потписницима су др Мидхат Бегић, Владимир Черкез, Мак Диздар, Душко Трифуновић, Изет Сарајлић, Хусеин Тахмишчић, Алекса Микић, Радивој Папић.

У образложењу петиције пише између осталог: *Дубоким понирањем у људску психу и време, Меша Селимовић својим романима „Дервиш и смрт”, и „Тврђава” открива један мало познати свет супротности на раскришћима Балкана, на раскрсницама светова, народа и религија, не одузимајући наду у могућност хуманизирања човека и друштва пред новим хоризонтима и димензијама људског духа.*”

(Политика, 7. мај 1971, стр. 12)

ИЗДАЊА СЕЛИМОВИЋЕВИХ ДЕЛА НА СРПСКОМ И ДРУГИМ ЈЕЗИЦИМА – ИЗБОР

Кад је изашао из штампе мој први роман („Тишине”), ја сам имао педесет и једну годину! Нико није знао колико сам страхова побиједио у себи док се нисам усудио да изађем пред читаоце.

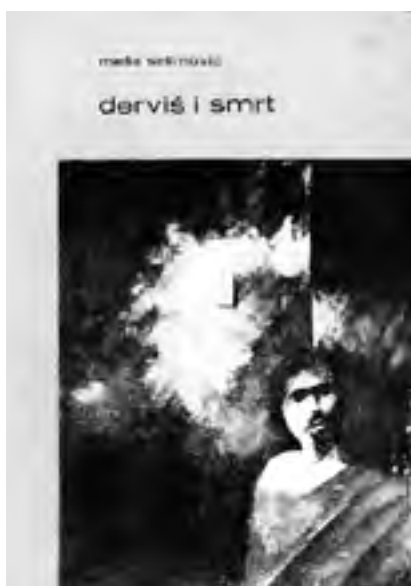
Увријеђени човјек, збирка приповедака, Свјетлост, Сарајево 1947.

Тишине, роман, Свјетлост, Сарајево 1961.

Магла и мјесечина, роман, Свјетлост, Сарајево 1965.

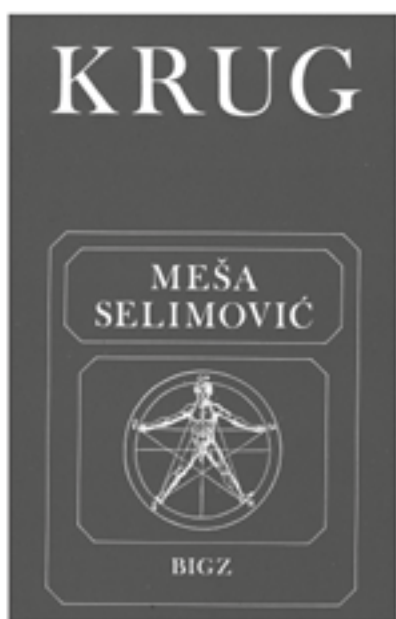
Дервиш и смрт, роман, Свјетлост, Сарајево 1966.

За и против Вука, Матица српска, Нови Сад 1967.

Острво, роман, Просвета, Београд 1974.

Круг, роман, БИГЗ,
Београд 1983.

Дервиш и смрт, издање на француском језику у преводу Мидхата Бегића и Симон Мерис (Simone Meuris), Галимар, Париз 1977.

Дервиш и смрт, издање на есперанту у преводу Рожеа Амбера (Roger Imbert), Савез за есперанто Босне и Херцеговине, Сарајево 1990.

Дервиш и смрт, издање на енглеском језику у преводу Богдана Ракића и Стивена М. Дикија (Stephen M. Dickey), Northwestern University Press, Еванстон 1996.

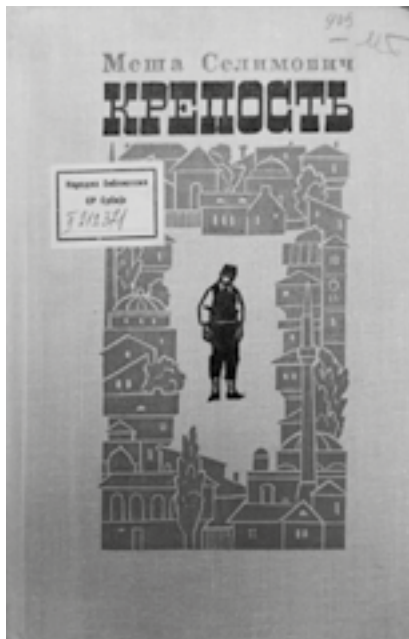
Дервиш и смрт, издање на немачком језику у преводу Вернера Крезингера (Werner Creutzinger), Otto Müller Verlag, Салцбург 2009.

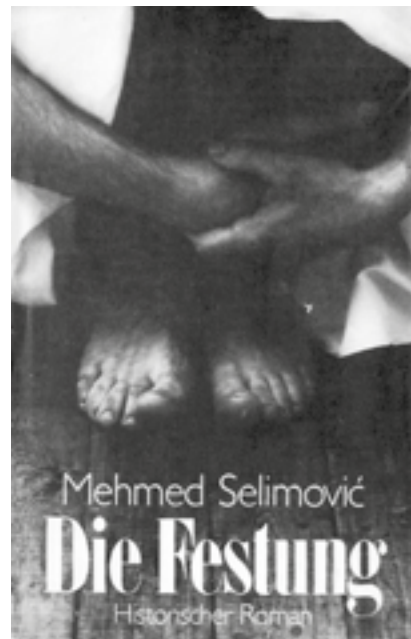
Дервиш и смрт, издање на јапанском језику у преводу Кеико Митани (三谷啓子), Шораиша, Кјото 2013.

Дервиш и смрт, издање на шпанском језику у преводу Дубравке Сужњевић, Sexto Piso, Мадрид 2014.

Тврђава, издање на руском језику у преводу Олге Дмитријевне Кутасове (Ольга Дмитриевна Кутасова), Прогрес, Москва 1974.

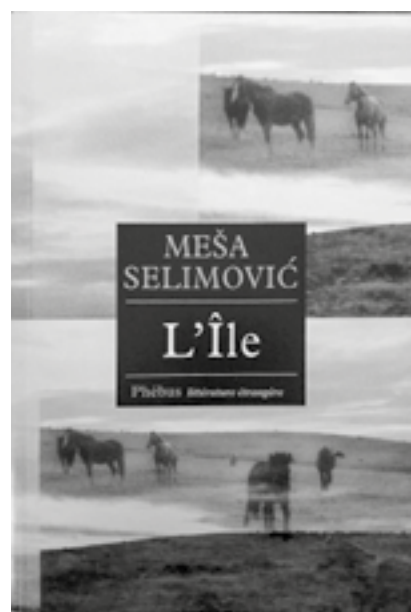
Тврђава, издање на немачком језику у преводу Барбаре Антковиак (Barbara Antkowiak), Verlag Volk und Welt, Берлин 1977.

Тврђава, издање на француском језику у преводу Жана Дескаа (Jean Descat) и Симона Мериса (Simone Meuris), Галимар, Париз 1981.

Острво, издање на енглеском језику у преводу Жени Шатеријан (Jeanie Shaterian), Serbian Heritage Academy, Торонто 1983.

Острво, издање на француском језику у преводу Алена Капона (Alain Carpon), Фебус, Париз 2013.

ПОЧАСТИ И ПРИЗНАЊА

„Дервиш и смрт” је добио награду НИН-а, Горанову награду, награду града Сарајева, Његошеву награду, награду Авноја, а поводом тог романа ми је додијељено и звање почасног доктора сарајевског универзитета.

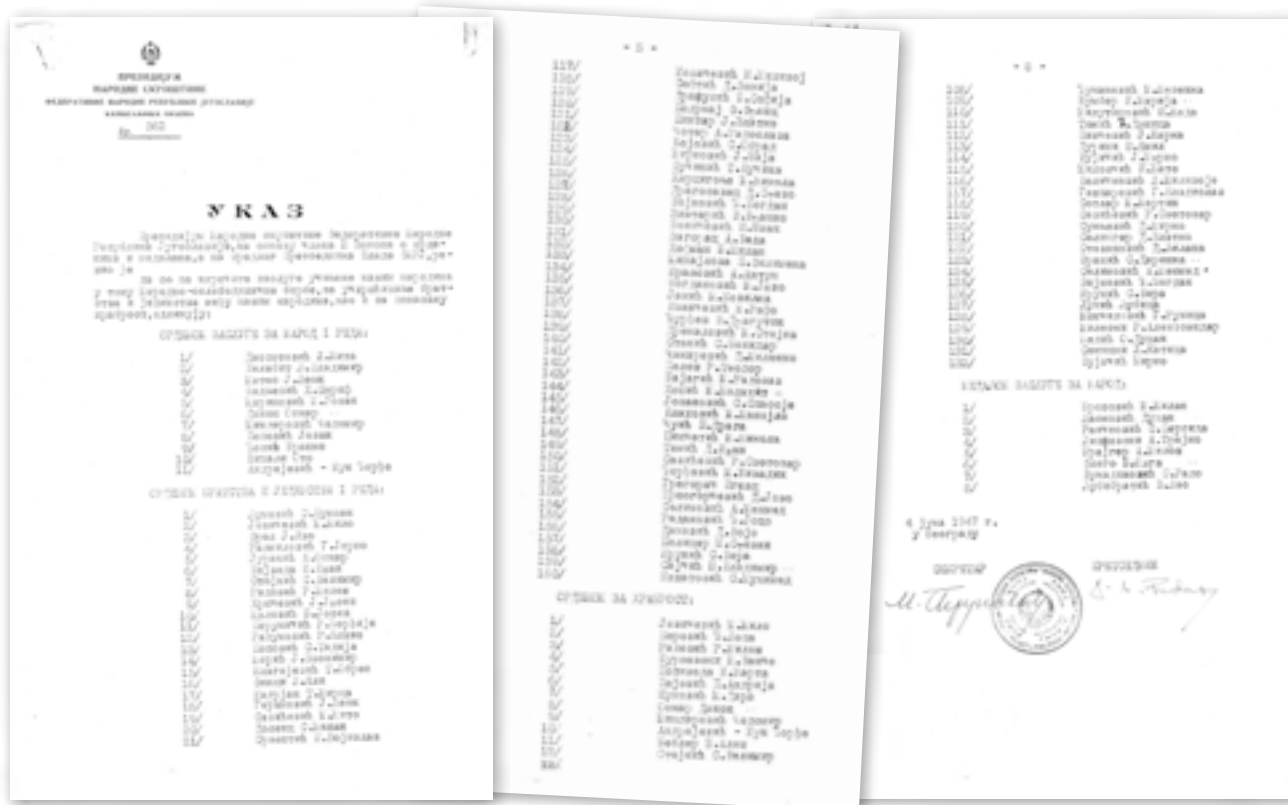
О ДОДЕЛИ ОРДЕНА POLONIA RESTITUTA МЕШИ СЕЛИМОВИЋУ

„Пољски амбасадор у Београду г. Јан Карол Венде предао је јуче по подне нашим истакнутим војним и цивилним руководиоцима висока пољска одликовања, којим их је одликовао Президијум Народног већа Републике Пољске.

[...]

Орденом *Полониа реститута* петог реда одликовану су: претседник Словеначке академије наука професор др **Франо Кидрич**; професор Београдског универзитета др **Коста Тодоровић**; члан Комитета за културу и уметност при влади ФНРЈ **Мехмед Селимовић**...”

(Борба, 28. новембар 1946, стр. 2)

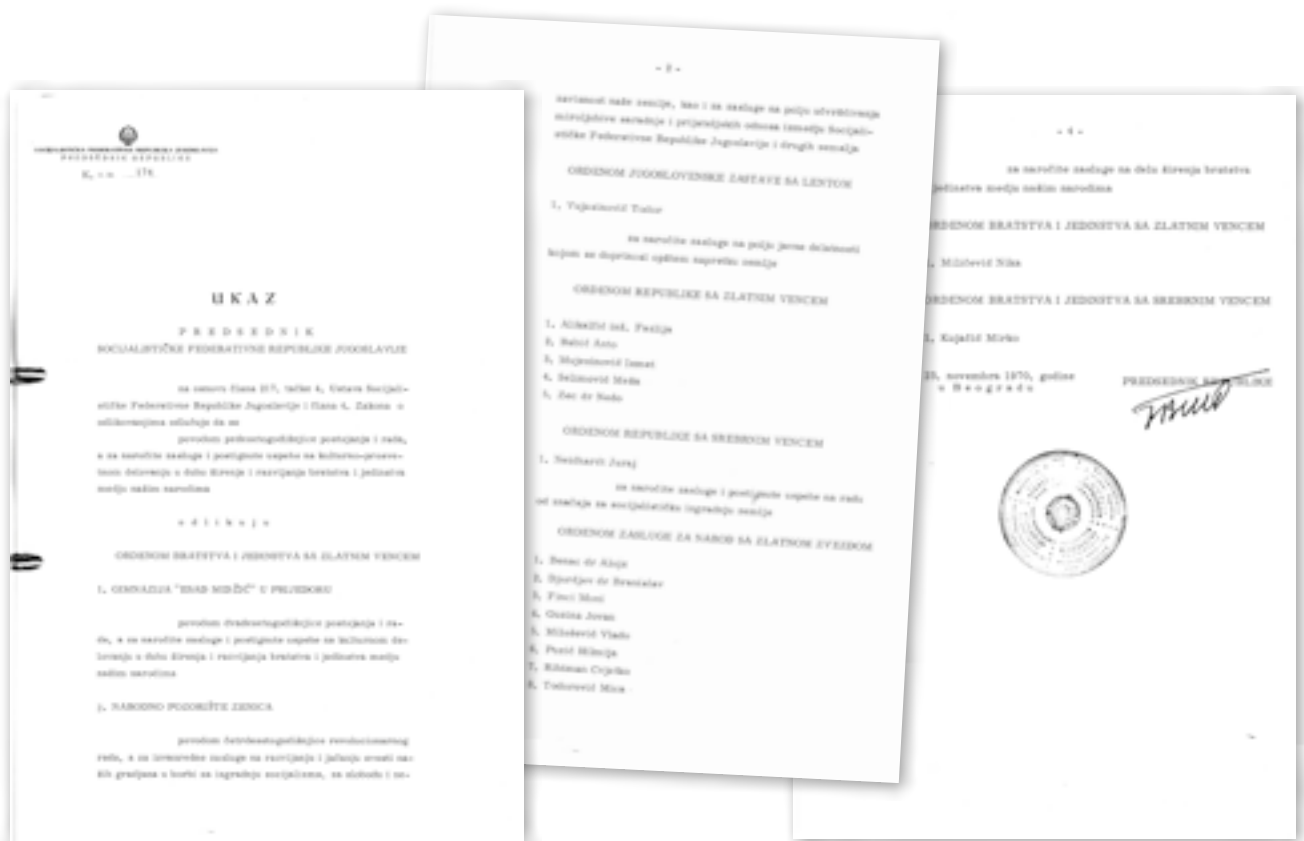
Указ Президијума Народне скупштине ФНРЈ о одликовању Меше Селимовића Орденом братства и јединства II реда (бр. 154 на списку) и Орденом за храброст (бр. 124 на списку), Београд, 4. јун 1947.
(Архив Југославије)

Милош Бандић, књижевни критичар, образлаже одлуку жирија о додели НИН-ове награде Меши Селимовићу за роман *Дервиш и смрт*, Београд, 16. фебруар 1967. (Архив Југославије)

Мирко Поповац, директор Политике, уручује Мешу Селимовићу НИН-ову награду за 1966. годину за роман *Дервиш и смрт*, 16. фебруар 1967. (Архив Југославије)

Указ Јосипа Броза Тита, председника СФРЈ, о одликовању Меше Селимовића Орденом Републике са златним венцем (бр. 4 на списку), Београд, 23. новембар 1970. (Архив Југославије)

Орден Републике са златним венцем

Милентије Поповић уручује награду АВНОЈ-а Мешу Селимовићу, Београд, 8. децембар 1970. (Архив Југославије)

Уручење почасног доктората Сарајевског универзитета Мешу Селимовићу, Сарајево, 10. новембар 1971. (Архив Југославије)

Књижевник Меша Селимовић на свечаности доделе књижевних награда издавачког предузећа „Свјетлост” Сарајево за 1970. (Архив Југославије)

Уручење плакете Дарки, супруги Меше Селимовића, за књигу *Круг*, као најчитанију у 1983. години у СР Србији, Београд, 6. април 1984. (Архив Југославије)

Меша Селимовић у друштву Емерика Блума, директора „Енергоинвеста”, Леополда Есканда (Léopold Escande), директора Института политехнике у Тулузу, и Хамдије Чемерлића, ректора Сарајевског универзитета, приликом промоције почасних доктора, 10. новембар 1971. (Архив Југославије)

(Борба, 24. мај 1991, стр. 17)

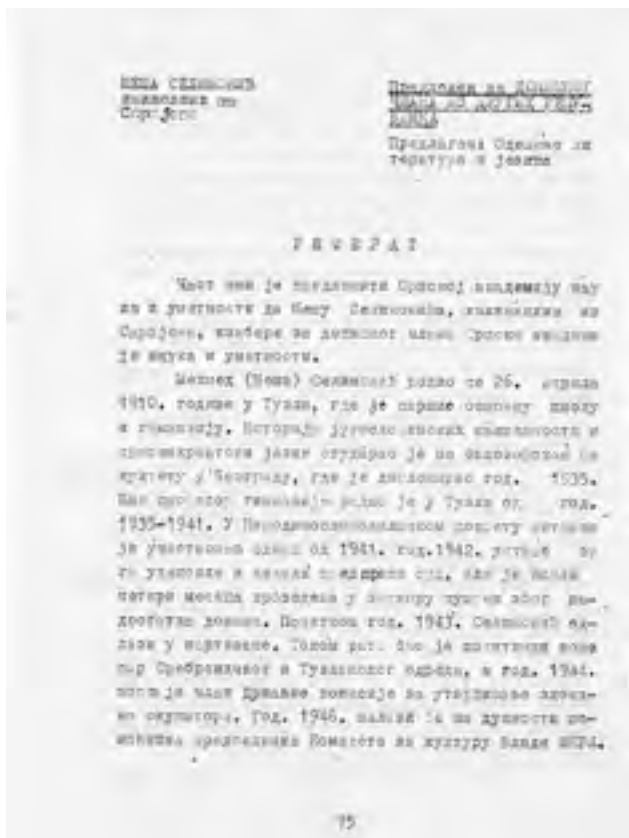
Награда „Меша Селимовић” (Србија)

Награда „Меша Селимовић”
(Босна и Херцеговина)(Србија)

АКАДЕМИК

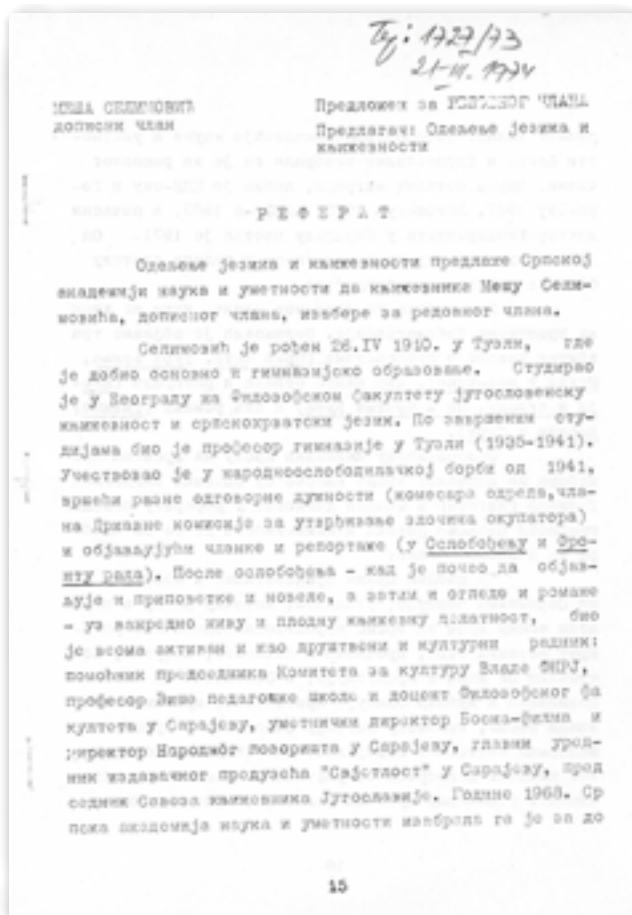
Члан сам двију академија, Српске (у коју сам прво изабран) и Босанске академије наука и уметности...

Предлог Одељења литературе и језика Српске академије наука и уметности да се књижевник Меша Селимовић изабере за дописног члана – прва страница; аутори реферата су академик Велибор Глигорић и дописни члан Младен Лесковац, Београд, 7. март 1968. (Архив САНУ)

„Селимовић није узалуд упро прстом на ово значајно место свога одличнога и значајнога романа: оно је срж његове романијерске проблематике. Уз основну преокупацију пишећу – како власт извитоперава људе, и на шта су све људи спремни да се власти дочепају –, роман *Дервиш и смрт* са необичном уметничком снагом, незаборавном сугестивношћу казивања и трагичном лепотом својих ликова дочарава дилеме и недоумице своје Босне, и спада међу најзначајнија остварења нашега послератнога романа.”

(Из предлога да се Меша Селимовић изабере за дописног члана САНУ)

Предлог Одељења литературе и језика Српске академије наука и уметности да се књижевник Меша Селимовић изабере за дописног члана – прва страница; аутори реферата су академик Велибор Глигорић и дописни члан Младен Лесковац, Београд, 7. март 1968. (Архив САНУ)

„Књижевна проза Селимовићева објављена после његовог избора за дописног члана има све оне квалитете које су високо оценили академици Велибор Глигорић и Младен Лесковац, а поред њих и многи други познаваоци књижевности и књижевни критичари. У роману Тврђава, посебно, Селимовић се поново потврдио као романсијер изузетне снаге. О судбини људској, о страху и слободи у људском животу, о тим темама које су опседале највеће писце откако постоји књижевност, Селимовић је у овом роману казао нову и крепку реч, која га сврстава међу неколико наших најкрупнијих књижевника овога времена. А у целокупној историји нашега романа Селимовићеве Дервиш и смрт и Тврђава заузеле су место између малог броја најугледнијих дела ове врсте. Селимовић је као ретко који наш писац прештампаван, превођен и читан.”

(Из предлога да се Меша Селимовић изабере за редовног члана САНУ)

Решење Павла Савића, председника Српске академије наука и уметности, према ком се Меша Селимовић бира за члана Председништва САНУ за период од три године, Београд 22. мај 1975. (Архив САНУ)

СРПСКА
АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
БЕОГРАД

Против и под чланом СЕЛИМОВИЋ МЕША

Закључак ЗАКЉУЧАК
Датум избора у Академију наука 7-III-1968
— из дописних чланова 21-III-1974
— из редовних чланова

Биографски подаци

1. Датум и место рођења 26. IV 1910., ТУЛА, РУС

2. Надимак СЕЛИМ

3. Породично стање
— брачно стање ОЖЕЉЕН
— чланови укупно породице 12 (2 дјевојачка, 1 дјевојка, 9 дјеца и 1 прапрад)
— адреса чланова укупно породице Београд и Тула

4. Породица и родитељи
— отац и матично име Селим Меша, ТУЛА
— мајка и матично име Селим Меша, ТУЛА

5. Школни степен забрањено филозофски факултет, у Београду, (из 1938);
СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

6. Место и датум избора у академију БЕОГРАД

7. Научна стипендија и област наука ПОЛИТЕХНИЧКА АКАДЕМИЈА У Београду

8. Место и датум стипендије БЕОГРАД, 1938-1940

9. Место дисертације за стипендију БЕОГРАД

10. Научна стипендија у стипендијским установима и државним

Образац Српске академије наука и уметности са биографским подацима академика Меше Селимовића, Београд 1974. (Архив САНУ)

11. Хронологија научних и уметничких постигнућа

12. Функције у научним и уметничким установима

13. Функције у државним институцијама

14. Осуде и казне

15. Јавна признања и награде

16. Титулације Академије и остали објекти биографије и биографских података

НАПОМЕНА:
РЕДОВНИ САН ЧЛАН АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ
БЕОГРАД И СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
1. XII 1970. ПРЕДСЕДНИК У Београду, Београд у
рубрици: АКАДЕМИЈА — СТРАНО НАЈ АКАДЕМИЈА

Меша Селимовић

ПИСМО АКАДЕМИКА МЕШЕ СЕЛИМОВИЋА ОДЕЉЕЊУ ЛИТЕРАТУРЕ И ЈЕЗИКА СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ:

Још у вријеме када се почело јављати питање по којој од југословенских литература припадају поједини писци српско-хрватског језика, ја сам у више наврата покушавао да се одупрем сваком упрошћеном разврставању књижевних стваралаца према националном, републичком или чак покрајинском основу. Чинило ми се да су писци и њихова дјела незаштићено изложени ванкњижевним инсистирањима – свеједно да ли нас неко принудно издваја из једне, или накнадно премјешта у другу, територијалну књижевност. У једној прилици био сам принуђен и да лично, написмено, потврдим исправност поступка историчара књижевности који ме је уврстио у своју књигу о послјератној српској књижевности.

Било је то, уствари, излишно, јер је 1972. године, у библиотеци „Српска књижевност у сто књига” изашао и мој роман „Дервиш и смрт”! У уређивачком одбору, који је вршио избор писаца за ту заједничку едицију најстаријих и најугледнијих издавача код нас, Матице српске и Српске књижевне задруге – налазиле су се и најпозваније личности да одређују не само естетску вриједност, већ и књижевну припадност једног писца. Био сам веома срећан што сам се, на тај начин, нашао на правом мјесту.

Како у нашим књижевним приликама нагло долази до нових момената и олакших одлука, а је не мислим мијењати ни своја увјерења, ни стечено мјесто у књижевности којој припадам – може се догодити да ја, или моја породица, и даље будемо излагани непријатностима нечијих упорности и неразумијевања. Да бих заштитио свој лични и књижевни интегритет, ја се обраћам

Српској академији наука и уметности, чији сам редовни члан, с молбом да се у њој нађе и сачува ова моја писмена изјава.

Потичем из муслиманске породице, из Босне, а по националној припадности сам Србин. Припадам српској литератури, док књижевно стваралаштво у Босни и Херцеговини, коме такође припадам, сматрам само завичајним књижевним центром, а не посебном књижевношћу српскохрватског језика. Једнако поштујем своје поријекло и своје опредељење, јер сам везан за све оно што је одредило моју личност и мој рад. Сваки покушај да се то раздваја, у било какве сврхе, сматрао бих злоупотребом свог основног права, загарантованог Уставом. Припадам, дакле, нацији и књижевности Вука, Матавуља, Стевана Сремца, Борисава Станковића, Петра Кочића, Ива Андрића а своје најдубље сродство са њима немам потребе да доказујем. Знали су то, уосталом, они чланови Уређивачког одбора едиције „Српска књижевност у сто књига”, који су такође чланови Српске академије наука и уметности, и са мном су заједно у Одељењу језика и књижевности: Младен Лесковац, Душан Матић, Војислав Ђурић, Бошко Петровић.

Није, зато, случајно што ово писмо упућујем Српској академији наука и уметности, са изричитим захтјевом да се оно сматра пуноважним аутобиографским податком.

БЕОГРАД, 3. XI 1976

С поштовањем и захвалношћу,
Меша Селимовић

(Архив САНУ)

СЕЛИМОВИЋ И АНДРИЋ

Андрић је врло рационалан, зато што је цивилизован човјек, уопште није боем, хоће да да новац за нешто корисно, али га никад не баца, скроман је у свему, готово аскет у многим стварима...

Меша Селимовић са супругом Дарославом честита Иви Андрићу шездесети рођендан, Сарајево, 10. октобар 1952. (Архив САНУ)

Изјава саучешћа брачног пара Селимовић, Дарке и Меше, упућена Иви Андрићу поводом смрти његове супруге Милице Бабић Андрић, Сарајево, 26. март 1968. (Архив САНУ)

Меша Селимовић и Иво Андрић на свечаности обележавања годишњице рођења Ива Андрића, Коларчев народни универзитет, Београд, 10. октобар 1972. (Архив Југославије)

Меша Селимовић говори на свечаности обележавања годишњице рођења Иве Андрића, Коларчев народни универзитет, Београд 10. октобар 1972. (Архив Југославије)

Програм обележавања 80 година од рођења Иве Андрића – о Андрићевом животу и делу говорио је академик Меша Селимовић, Коларчев народни универзитет, Београд 10. октобар 1972. (Архив Босне и Херцеговине)

ПИСМА СЕЛИМОВИЋА И АНДРИЋА

Драги друже Иво,

Пишем Вам на Београд, иако не знам да ли сте се вратили из Х. Новог; претпостављам да сам на правом путу, јер је новембар на прагу.

Обраћам Вам се с Вашим допуштењем, према последњем разговору о могућности штампања једне моје књиге у „Просвети”. Рекли сте, колико се сећам, да то није нарочит проблем, и да Вас подсетим у јесен. Е па, ево, јесен је.

Ако се нешто није измијенило и ако Вам није незгодно, молим Вас да предложите Исаковићу или Џацићу да штампају моје „Тишине” и „Магла и мјесечина” у једној књизи, под овим другим насловом (Магла и мјесечина). То су два мања романа, или двије мање приповијетке, и заједно износе око 20 ауторских табака, што је сасвим у реду за књигу.

Много бисте ме обавезали ако би се то остварило, јер књига издата у Београду има сасвим други публицитет и значај (моја „Туђа земља”, у којој је и „Магла и мјесечина”, у Босни није ни помнута, а у Београду је веома повољно оцијењена). Штампање у Београду овдје се, на жалост сматра као признање вриједности књиге, иако је, с друге

стране, „Просвета” тако солидно и добро предузеће да је за писца заиста част да буде објављен у њеним едицијама. А другови из „Просвете” нису се баш претргли са издавањем писаца из Босне и Херцеговине. (То онако, успут). Уколико прихвате приједлог, ја бих послао обе књиге.

Хвала унапријед, чак ако не буде ништа од тога. Обавезали сте ме већ својом добром вољом.

Надам се да сте и Ви и Милица добро, јер Вас је одмор у својој кућици (ако је и био одмор) сигурно освијежио. Вјероватно нисте пролазили кроз Сарајево, јер бисте се, ваљда, јавили.

Ја ћу у Београд око 7. новембра па ћу навратити до Вас.

Другарицу Милицу и Вас много поздравља

Меша Селимовић

Сарајево, 20. окт. 1963.

М. С. Сарајево

Вишњик 17.

Милицу и Вас много поздравља

Дарка Селимовић

(Архив САНУ)

Драги друже Иво,

Понудио сам Сутјеска-филму у Сарајеву да направе три кратка филма (у трајању нормалног дугометражног филма) по Вашим приповеткама о деци. Сценариј за све три филма написао бих ја. То су приповетке: ДЕЦА, НА ОБАЛИ и ПАНОРАМА. Чини ми се да је ово шанса за сваког редитеља, јер су приповетке ванредне не само по литерарној вредности, тако да ће доста остати и кад се понешто изгуби у претакању, већ по богатству поетског даха и посебној атмосфери у којој је дечији свет, заиста дечији, третиран изузетно озбиљно. А у све три наведене приповетке, ма да су сложене по структури и по смислу, могуће је ухватити линију филмске приче лакше, уверен сам, него у досадашњим покушајима екранизације Ваших дела, која су заиста сувише слојевита и компликована и за искусније сценаристе и редитеље него што су наши. Трудећи се да останем веран извору, ја бих настојао да извучем оне поетске и мисаоне валере који би били и главна вредност филмова рађених по Вашим приповеткама.

Предузеће је прихватило моју понуду, уколико, наравно, ви дате свој пристанак. Зато Вас молим да ми одговорите да ли се слажете с овом мојом идејом (или Вам је већ доста неуспелих покушаја с филмом?). Ја бих Вам, разуме се, показао готове сценарије. Уколико не пристајете, разумећу без много објашњавања, иако добро памтим Ваше речи, поводом драматизација, екранизација и других папазјанизација Ваших дела: – Што сам умео, ја сам написао, и то је у књигама; сада нека други по томе праве оно што умеју.

Ако још тако мислите (а можда сте изменили мишљење: човек није споменик, што рекли Београђани), будите добри па утрошите мало времена, са три речи јавите ми за Ваш приста-

нак (или непристанак), а предузеће моли да истовремено кажете своје услове (откуп дела, увид у сценарије, увид у филм, редитељи и сл.). Извињавам се што Вас деранжирам, али ово нисам могао избећи.

Долазио сам у Београд док сте Ви били у Италији, и тако ми је пропала ретка прилика да Вас видим. Изгледа да Вам је било лепо (изузев сусрета с новинарима!).

Другарицу Милицу и Вас

Срдачно поздрављају

Дарка и Меша Селимовић

Сарајево

Вишњик 17.

(Архив САНУ)

* * *

Београд, 2.априла 1964.

Пролетерских бригада 2а

Драги друже Меша,

Примио сам Ваше писмо од 31 пр. м. и одговарам на њега одмах, иако, на жалост, не могу ништа позитивно одговорити.

Врло сам Вам захвалан што бисте хтели да посветите Вашу пажњу и Ваш труд мојим приповеткама, као и „Сутјеска“-филму који би хтео да их узме у рад. Међутим, ствар стоји овако. Ја сам у последње време одбио три понуде наших сценариста и наших филмских предузећа из простог разлога што немам снаге ни времена да се поред осталог рада, бавим још и филмским проблемима. Јер, ма како да се ствар удеси, ја знам да не бих могао остати потпуно по страни од таквог потхвата а нисам у могућности ни психички ни физички да, поред обавеза и послова које још морам да вучем, узимам на себе нове обавезе, и то са подручја који ми је тако непознато и далеко.

Нека засада остане овако, а ја знам добро да ћете ме Ви правилно и потпуно разумети. Када се први пут видимо, разговараћемо потање о свему.

И Милица и ја смо оно што се каже здраво и добро, и често се сећамо Вас и Ваше куће.

(Архив САНУ)

* * *

Сарајево, 9. IX 1969.

Драги друже Иво,

Хвала на лијепим ријечима. Срећан сам што сте ме се сјетили.

Дарка и ја долазимо 19. IX у Београд. Надам се да ћемо се видјети на Сајму књига; ако не дођете, телефонираћу Вам, да се нађемо и мало поразговарамо.

Видјели смо Вас на телевизији и обрадовали се како лијепо изгледате.

Срдачно Вас поздрављају

Дарка, Маша, Јесенка, Меша

М. Селимовић

Сарајево

Ђуре Ђаковића 66/II

(Архив САНУ)

ИЗ ГОВОРА МАТИЈЕ БЕЋКОВИЋА НА САХРАНИ МЕШЕ СЕЛИМОВИЋА:

„Свако је распет на своме брату

Издвојише ме пријатељи и породица, ваљда као најмлађег, да се опростим од тебе. Како то да учиним?

Ми имамо лелека и тужбалица за чобанима и ђацима, за ратарима и ратницима, али немамо за мудрацима. Биће зато што смо их мало имали и најмање оплакивали.

Обраћам се за савет твојим књигама и само ми се указује оно место где те живот највише заболо. Опрости што ћу га и над тобом наглас прочитати.

– Хтео сам да питам за брата ...

– Брата? Каквог брата? ... Знаш ли зашто је затворен?

– Дошао сам да питам.

– Ето, не знаш ни зашто је затворен, а долазиш да молиш, без обзира шта је учинио.

– Нисам дошао да молим.

– Хоћеш ли да га оптужиш?

– Нећу.

– Можеш ли да наведеш сведоке за њега или против њега, да укажеш на друге кривце. Или саучеснике.

– Не могу.

– Шта онда хоћеш?

– Шта хоћу? ... Је ли злочин упитати за брата ма шта да је учинио?

Ова је модрица родно место поезије Меше Селимовића. А та модрица је најдубља и најстарија рана од свих које имамо и ми и земља у којој смо се родили. Из ње је настао јаз и провалија. Али у

њеном зјапу је израстао један од наших најкичменијих и најзбијенијих људи. Над њеним понором је синула једна од најкрилатијих мисли до које смо се винули.

Наше народне песме певају о непрестаном грађанском, братоубилачком рату. Наши душмани говоре нашим језиком. Није нам требао тумач и ваљда се зато нисмо ни разумели. Свако разуме само своју мржњу и ћути да се не бисмо разјаснили, да бисмо сви били у праву и остали при своме. Свако је распет на своме брату, а брата као да више и нема него само распећа.

Ахмед Нурудин се питао шта је: закржљали брат или несигурни дервиш. Желео је да плаче за братом ма какав да је или да буде тврди бранилац закона макар и брат био у питању. Али није био ни на братовој ни на муселимовој страни. Није био нигде. Као ни онај који га је написао, као и сви који су изнад, као и све што нема страна. Окренут свом безизлазу, раскопавао је себе, распитивао се за брата засипао јазове и тражио излаза. И све што је знао и имао привио је на ту рану.

Када бисмо се вратили уназад стигли бисмо до једног и неподељеног. Да ли ћемо до тога доћи идући напред – то је питање и завештање Меше Селимовића. Његово дело је име цвета израслог изнад наших јазова и провалија. И не зна се шта је лепше и узбудљивије: одакле је почело, како је настало или докле је доспело.

[...]

Остављамо те заувек овде, поред Скендера Куленовића и Милоша Црњанског. Знам да ти је то мило и да ће ти бити лака земља, кад си је толико волео, наш велики брате и пријатељу.”

(Књижевна реч бр. 193–194, Београд, 1982, стр. 1)

Аутори изложбе:

Јелица Рељић
Александар Марковић
Никола Аџић

Сарадници на изложби:

Петар Росић
Душан Гутеша
Дарко Пачавра
Дарко Опалић
Ања Вулић

Приређивачи тематског броја:

Душан Гутеша
Дарко Пачавра
Дарко Опалић
Ања Вулић

Сарадник на тематском броју:

Коста Милојковић

*Захвалност институцијама
на уступљеним материјалима:*

Архив Босне и Херцеговине
Архив Југославије
Архив САНУ
Народна библиотека Србије
Библиотека САНУ
Народно позориште у Београду
Народно позориште Ниш

А Н Д Р И Ћ Е В И Н С Т И Т У Т

Главни и одговорни уредник

ЕМИР КУСТУРИЦА

Уредник

др МИРОСЛАВ ПЕРИШИЋ

Редакција

ЕМИР КУСТУРИЦА

др МИРОСЛАВ ПЕРИШИЋ

др СВЕТОЗАР РАЈАК

др ОЛЕГ РУДОЉФОВИЧ АЈРАПЕТОВ

ПЕРО СИМИЋ

Секретар Редакције

Жељка Остојић

Коректура

Никола Аџић

Андрићев институт

Трг Николе Тесле, Андрићград – Вишеград

Тел. 058 620 912

Факс: 058 620 918

info@andricevinstitut.org

Дизајн и припрема

Еурографица, Зворник

Штампа

Еурографица, Зворник